ДЕЯКІ АСПЕКТИ ГОДІВЛІ В ОРГАНІЧНОМУ СВИНАРСТВІ

В. Ф. Андрійчук, к. с.-г. н., доцент
А. Л. Шуляр, к. с.-г. н.
В. П. Ткачук, к. с.-г. н., доцент
Житомирський національний агроекологічний університет

Поступовий перехід агропромислового комплексу на екологічно безпечний рівень розвитку сільського господарства в напрямку забезпечення населення продуктами харчування є одним із найважливіших стратегічних завдань аграрної політики України.

В нашій державі спостерігаються тенденції переходу на органічне виробництво, адже збільшуються обсяги екологічних виробництв, але інтенсивної екологізації господарювання не відбувається [2, 4, 6].

Здійснювати виробництво органічної продукції (сировини) має право фізична чи юридична особа будь-якої організаційно-правової

форми та будь-якої форми власності, яка:

- пройшла оцінку відповідності виробництва органічної продукції (сировини);
- отримала сертифікат відповідності;
- включена до Реєстру виробників органічної продукції (сировини).

Виробники органічної продукції зобов'язані дотримуватись правил виробництва та обігу органічної продукції та сировини, які встановлюються Законом України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» [7, 14].

Оцінка відповідності виробництва органічної продукції (сировини) проводиться органом з оцінки відповідності виробництва органічної продукції (сировини) згідно з правилами процедури підтвердження відповідності та з технічними регламентами відповідно до законодавства про підтвердження відповідності. Органічна продукція та сировина повинні відповідати показникам якості та безпеки, встановленим технічними регламентами. Оцінювання виробництва органічної продукції та/або сировини проводиться один раз на два роки [3, 7].

Положення ЄС щодо органічного сільського господарства охоплюють діапазон непереоблених сільськогосподарських культур і тваринницької продукції, а також переробленої рослинницької продукції для споживання та годівлі тварин. Мета – узгодження з природними циклами та біологічними системами через ґрунт, рослин і тварин в усьому виробництві загалом.

Зрозуміло, що категорично заборонено: використання хімічно синтезованої сировини, генетично модифікованих організмів, гормонів та опромінення. Зазвичай усе господарство з усіма його підрозділами повинно переходити на органічне виробництво. Якщо ж планується роздільний принцип виробництва, блоки мають бути чітко відокремленими. Перехідний період господарства до органічного виробництва становить два роки [3, 8].

В більшості країн Європи та Америки зростає попит на органічні продукти харчування, в тому числі і на продукцію органічного свинарства.

Свині – всеїдні тварини і в дикій природі споживають різноманітні корми, тому в умовах органічного виробництва швидко пристосовуються до утримання на пасовищах та використання в їх раціонах трави бобових культур, а в зимній період – сіна, трав'яного борошна, комбінованого силосу.

На думку більшості вітчизняних вчених та виробників свинини

в Україні є значний природно-ресурсний потенціал для розвитку екологічного свинарства. Разом з тим, стримуючим фактором, в першу чергу, є неспроможність українських споживачів сплачувати значно більшу суму за екологічно чисту свинину.

Але, зважаючи на вимоги європейського ринку, куди Україна може і хоче постачати свинину, виробники органічної свинини мають враховувати такі аспекти: забезпечення сталого розвитку територій, дотримання високих стандартів поводження з тваринами; забезпечення органічності свинини; дотримання вимог екологічного законодавства.

Отже, найважливіша мета тваринництва в органічному господарюванні – профілактичний і цілісний підхід до здоров'я сільськогосподарських тварин. Це закладає підґрунтя для високоякісної тваринницької продукції в циклі багатофункціонального органічного господарства.

Безземельне утримування тварин не дозволено. У всіх тварин у господарстві має бути доступ до вільного вигулу. Чисельність їх обмежена еквівалентом 170 кг азоту/гектар. Тварин екстенсивного утримування можна випасати на землі органічного господарства. А органічних – на землі екстенсивного неорганічного господарства чи звичайній [1, 8, 9].

Таким чином, органічне свинарство передбачає гуманне ставлення до тварин, їх захист від жорсткого поводження, підтримання високих стандартів відтворення, утримання, годівлі, напування і забою.

Забезпечуючи органічну складову виробництва свинини, виробники повинні застосовувати пасовищне утримання тварин з використанням у їх годівлі зелених кормів в літній період, грубих та соковитих (комбінованого силосу) – в зимовий. Тому при використанні таких кормів в раціонах свиней варто для забезпечення раціонального використання генетичного потенціалу тварин, звертати особливу увагу на загальну кількість клітковини в раціонах свиней.

При виробництві органічної продукції всіх сільськогосподарських тварин слід вигодовувати на натуральному молоці: велику рогату худобу – протягом принаймні 3-х місяців, овець і кіз – 45 днів, а свиней – упродовж 40 днів. Примусові методи вигодовування категорично заборонено. Раціон травоїдних тварин має містити щонайменше 60% грубого корму. Годівля тварин не повинна конкурувати з їжею, яку споживають люди. Передусім корм треба використовувати для годівлі тварин і дотримуватися закритого циклу в господарстві. Придбані органічні корми використовуються задля доповнення власних та збалансування дієти для тварин.

Основними тваринами органічних господарств мають бути жуйні, адже вони перетворюють траву на високоякісні продукти для людей. Люди, звісно, не можуть використовувати траву як їжу. Тому виробництво молока – найефективніший спосіб перетворення трав'яного білку й енергії на їжу. Свиней та домашню птицю слід розводити як додаток до жуйних тварин і заради подальшого використання побічних продуктів виробництва їжі для людей [14, 16].

Тобто питання годівлі тварин, в тому числі і свиней, має надзвичайно важливе значення при виробництві органічної продукції. При помірному (дозованому) застосуванні в раціонах свиней високоякісних грубих і соковитих кормів, на заміну концентрованих (зернових) кормів, використання поживних речовин і енергії та коефіцієнт корисної дії кормів підвищується.

Ще в 1945 році Овсянніков А. І. вказував на те, що створенням конкретних умов вирощування та годівлі можливо сформувати новий тип тварин. Молодняк свиней, який під час вирощування від 2,5– до 7–місячного віку отримував в раціонах більшу кількість соковитих і грубих кормів, мав краще розвинутий шлунково-кишковий тракт, краще перетравлював суху речовину на 7%, протеїн – на 5,3, жир – 3,6, клітковину – на 12,1, БЕР – на 4,5% і використовував спожитий азот корму на 28,8%, перетравлений на 19,9%, ніж ті тварини, що вирощувались лише на концентрованих кормах [5, 10, 13].

При відгодівлі молодняка свиней на біологічно повноцінних раціонах з набором органічних кормів, багатих мінеральними речовинами, вітамінами можливо досягнути високих показників продуктивності при більш низькому рівні протеїнового живлення (вміст протеїну 12–14 % проти 16–18%) [12, 16].

Дослідженнями доведено існування зв'язку між рівнем протеїнового живлення і м'ясністю туш свиней. Підвищення рівня протеїну на 12–15%, порівняно з існуючими нормами, супроводжується збільшенням вмісту м'яса в тушах на 2,3–4,7 %, зменшення рівня протеїну на 22–25% сприяє ранньому осалюванні туш. Крім того, збільшення в раціоні протеїну сприяє покращенню якості свинини [13, 15].

Всеїдність свиней дозволяє раціонально згодовувати їм різноманітні корми. Тип годівлі свиней визначається конкретними зональними, ґрунтово-кліматичними та економічними умовами, в тому числі і соціальним запитом на органічну свинину.

Інтенсивність обміну речовин в організмі залежить від кількості органічно зв'язаної води, що надходить з кормом. Концентрати бідні на воду, тому великий їх вміст в раціонах при відгодівлі сприяє більш

інтенсивному відкладенню жиру. Наростання м'яса збільшується при підвищеному вмісті в раціонах свиней соковитих кормів. Послаблюючи процеси окислення в організмі, вони покращують використання поживних речовин раціону.

Важливе значення для виробництва органічної свинини, особливо в зимових умовах, мають сіно бобових і виготовлене з нього сінне борошно, яке дозволяє не тільки частково замінити зернові концентрати, а також є додатковим джерелом вітамінів. Вважають, що сінне борошно, виготовлене із якісного сіна люцерни, порівняно із концентрованими кормами, підвищує вміст в раціоні клітковини, позитивно впливає на використання поживних речовин раціону, містить в собі повноцінний протеїн, такі важливі амінокислоти як лізин, триптофан, цистин, тирозин, метіонін, гістидин, вітаміни групи В і А, а також кальцій та фосфор у бажаному співвідношенні [10, 15].

В літній період велике значення в годівлі свиней має використання зелених кормів на пасовищах і подрібнених в складі раціонів. Цінність їх в тому, що на ранніх стадіях розвитку бобові трави (конюшина, люцерна) та подрібнена з неї маса добре поїдаються та перетравлюються. Тому, чим молодше стебло бобової трави (7–10 см) тим краще тварина поїдає корм [11, 16].

З метою економії зернових кормів, балансування раціонів за поживними речовинами і вітамінами в літній період на фермах поряд із бобовими травами необхідно використовувати хрестоцвіті культури. Враховуючи їх більшу стійкість до заморозків (вони витримують -3…-5 С), їх можливо використовувати з ранньої весни і до пізньої осені.

Варто відмітити, що в оптимальних межах клітковина нормалізує процеси травлення у свиней, забезпечує фізіологічно ефективний об'єм раціону, підтримує здоров'я тварин та позитивно впливає на продуктивність. Тому для ефективного використання поживних речовин кормів необхідно притримуватись норм вмісту клітковини, адже адсорбуючись на поверхні клітковини, ферменти стабілізуються і збільшують свою стійкість до дії несприятливих факторів. Дрібні частинки клітковини утворюють велику площу, на якій проходять каталітичні процеси, що сприяє створенню більш сприятливих умов для травних ферментів.

Таким чином, в оптимальних кількостях клітковина позитивно впливає на травлення – подразнює стінки кишечника, стимулює секрецію травного соку та виділення більшої кількості ферментів, що сприяють кращому перетравленню кормів.

З метою попередження ожиріння та зайвого споживання енергії і поживних речовин із збільшенням живої маси кнурців та свинок,

підвищують рівень клітковини в раціонах з 5,2–5,3% до 7,2–7,4%.

Поступове збільшення клітковини в раціоні сприяє одержанню м'ясних туш з невеликим вмістом жиру. Щодо кількості клітковини в раціонах свиней існують різні думки. За підсумками своїх досліджень одні вчені стверджують, що в раціоні зерно-коренеплодного типу при м'ясній відгодівлі свиней 9% клітковини від сухої речовини є найбільш оптимальним [13, 15].

Інші вчені вважають, що в раціонах для відгодівлі з використанням трави або силосу кількість клітковини може досягати 6,5–7,3%. Також існує думка, що якщо комбікорм – єдиний корм або складає 90% поживності раціону, оптимальним рівнем клітковини має бути 6–7% [5, 10].

При відгодівлі свиней на промислових комплексах рівень клітковини в раціонах диференціюють залежно від віку: з 3 до 5 місяців – 5–6% , з 5 до 8 – 5–8%.

В зарубіжній літературі також немає однозначного тлумачення питання про рівень клітковини в раціонах свиней. Одні науковці оптимальним рівнем вважають 7,3%, інші для поросят – 4%, на відгодівлі – 6%. В США в комбікорми для відгодівлі свиней вводять 2,5% сінного борошна, щоб кількість клітковини не перевищувала 5%. В Англії допускають рівень клітковини в комбікормах від 3,5 до 5%.

Таким чином, при організації та веденні органічного виробництва продукції свинарства особливу увагу необхідно приділяти питанню годівлі свиней, обов'язково контролюючи вміст клітковини в раціонах свиней. При такій умові можна досягнути високої продуктивності свиней та одержати свинину високої якості, не порушуючи при цьому вимог органічного виробництва продукції свинарства.

Література

1. Афанасьєв А. В. Современное состояние органического сельского хозяйства / А. В. Афанасьев // Надежда планеты. – 2005. – №10. – С. 14–17.

2. Бейдик Н. М. Формування попиту на продукцію органічного виробництва / Н. М. Бейдик // Свинарство. – 2009. – № 57. – С. 50–56.

3. Березовський М. Євростандарти у свинарстві: максимум ефективності / М. Березовський // Пропозиція. – 2009. – № 3. – С. 29-31.

4. Волощук В. М. Технологічні розробки у свинарстві відповідно до вимог СОТ / В. М. Волощук, В. О. Іванов // Таврійський

науковий вісник: зб. наук праць. – Херсон, 2008 . – Вип. 58. – С.71–76.

5. Клоуз В. Органические минералы для свиней: новая версия / В. Клоуз // Ефективне тваринництво. – 2005. – № 7. – С. 24-28.

6. Кобернюк С. О. Органічне свинарство в Україні: перешкоди і напрями розвитку / С. О. Кобернюк // Інвестиції: практика 112 та досвід № 13/2014

7. Коваленко Т. Виробництво огранічної сільгосппродукції і сировини / Т. Коваленко // Агробізнес сьогодні. – 2014. – № 5 (276). – С. 34–42.

8. Майлі Ерік. Тварини в органічному господарюванні [Електронний ресурс] / Ерік Майлі // Organic UA. – 2009. – Режим доступу: http://organic.ua/ uk/lib/582-tvaryny-v-organichnomu gospodarju-vanni.

9. Максименко О. О. Вплив літньо-табірного пасовищного утримання на відгодівельні, забійні та м'ясні якості свиней сучасних генотипів [Електронний ресурс] / О. О. Максименко, В. М. Волощук. – Режим доступу: http://nauka.zinet.info/13/maksimenko.php.

10. Мельник Іван. Раціональна годівля свиней [Електронний ресурс] / Іван Мельник // Агробізнес сьогодні. – 2001. – №1–2 (200). – Режим доступу: http://www.agro-business.com.ua/suchasne-tvarynnytstvo/234-ratsionalna-godivlia.html

11. Милованов Є. Живе землеробство / Є. Милованов // Farmer. – 2007. – №1. – С. 8–11.

12. Писаренко В. В. Стан ринку органічної аграрної продукції в Україні і світі / В. В. Писаренко, Т. В. Боровик // Агро Эксклюзив. – 2008. – № 1 (7). – С. 17.

13. Раціон і норми годівлі свиней – Чим годувати свиней і як правильно скласти раціон? – Електронний ресурс – Режим доступу: http://svynarnyk.com/ratsion-i-normi-godivli-svinej/.

14. Свинарська ферма: традиції, інновації, ефективність, екологічна безпечність / В. М. Волощук [та ін.] // Ефективне тваринництво. – 2012. – № 7. – С. 21–28.

15. Тимченко Віктор. Збалансована годівля у свинарстві – шлях підвищення рентабельності галузі [Електронний ресурс] / Віктор Тимченко, Микола Бабенко // Режим доступу: http://ukrapk.com/ articles/pig/zbalansovana_godivlja_u_svinarstvi.html.

16. Церенюк О.М. Технології виробництва свинини [Електронний ресурс] / О. М. Церенюк, О. В. Акімов, І. М. Тимофієнко // Агробізнес сьогодні. – 2013. – №4 (251) – Режим доступу: http://www.agro-business.com.ua/suchasne-tvarynnytstvo/1470-tekhnologiii-vyrobnytstva-svynyny.html.